

Työpaja 2: Skenaarioiden rakentaminen

Tässä työpajassa perehdytään kahteen erilaiseen skenaariotyökaluun, joita voitte hyödyntää rakentaessanne opistonne skenaarioita. Työpajan tavoitteena on tuottaa 2–4 vaihtoehtoista skenaariota opistonne toiminnasta vuonna 2030. Jos työpajan aikana syntyy yksi selkeä, monipuolinen ja kattava tulevaisuuskuva, sekin täyttää työpajan tavoitteen – kunhan se perustuu aiempien analyysien pohjalta tunnistettuihin epävarmuuksiin ja trendeihin.

Skenaariotyökalut

2x2-matriisi

Tämä on nopea ja helppokäyttöinen menetelmä, joka auttaa teitä tunnistamaan kaksi kriittistä epävarmuustekijää ja rakentamaan niiden perusteella neljä erilaista tulevaisuuden skenaariota:

- Valitkaa kaksi keskeisintä epävarmuustekijää, jotka nousivat esiin SWOT- ja PESTEV-analyyseissänne.
- Muodostakaa näistä kahdesta epävarmuustekijästä kaksi akselia:
 - Yksi epävarmuustekijä sijoitetaan vaaka-akselille (X-akseli) ääripäiden edustaessa kyseisen tekijän kahta mahdollista tulevaisuuden ääripäätä.
 - Toinen epävarmuustekijä sijoitetaan pystyakselille (Y-akseli) ääripäiden edustaessa toisen tekijän kahta mahdollista tulevaisuuden ääripäätä.
- Näiden kahden akselin yhdistelmästä muodostuu nelikenttä, johon voitte kuvata neljä erilaista mahdollista tulevaisuuden tilaa.

Lisätietoa menetelmän käytöstä saat perehtymällä moduulin lisämateriaaleihin.

Tulevaisuustaulukko

Vaihtoehtona 2x2-matriisille voitte käyttää tulevaisuustaulukkoa. Siinä skenaarioita ei rakenneta ristiintaulukoinnilla, vaan yhdistämällä useita merkittäviä muutostekijöitä samaan taulukkoon. Tulevaisuustaulukkoon valitaan yleensä 5-10 keskeisintä muutostekijää ja määritellään sitten jokaiselle mahdollisia arvoja.

Esimerkiksi *rahoituksen vakaus* voisi saada arvoja kuten *vakaa*, *epävakaa* tai *katkonainen*, ja niihin liittyvät vaikutukset voisivat olla resurssien riittävyys, toiminnan supistuminen ja ennakoimattomuuden aiheuttamat riskit.

Tulevaisuustaulukko on perusteellisempi ja kattavampi menetelmä kuin 2x2-matriisi, ja siksi sen käyttö vaatii enemmän aikaa ja resursseja. Mikäli haluatte rakentaa skenaarioita tulevaisuustaulukon avulla, kannattaa perehtyä moduulin lisämateriaaleihin ennen työpajatyöskentelyä.

Menetelmää käytettäessä tulevaisuustaulukkoon kirjataan:

- Keskeiset epävarmuudet
- Mahdolliset muutoksen suunnat
- Vaikutukset opiston toimintaan
- Toimenpiteet tai varautumistarpeet

Tämä lähestymistapa skenaarioiden luomiseen sopii erityisesti silloin, kun epävarmuuksia on useita ja niiden vaikutuksia halutaan tarkastella laajalaisemmin kuin nelikentässä.

Tehtävä: Skenaarioiden rakentaminen

Suositteltu ryhmäkoko: 2–8 avainhenkilöä. Isommalla ryhmällä työskentely lähtee helposti rönsyilemään. Ryhmä voi olla sama kuin SWOT-työpajassa.

Ajankäyttö: noin 2 h. Jos osallistujia enemmän kuin suositeltu, kannattaa työpajaa pidentää. Tavoitteena on kuulla kaikkia osallistujia.

Valitkaa kumpaa menetelmää käytätte tehtävässä – 2x2-matriisia vai tulevaisuustaulukkoa. Voitte ladata valmiin pohjan valittua menetelmää varten moduulin materiaaleista. Jakautukaa tämän jälkeen tarpeen mukaan pienempiin ryhmiin. Jos osallistujia on esim. 8 tai enemmän, voi olla järkevää työskennellä aluksi kahdessa (tai useammassa) ryhmässä.

Valitkaa tämän jälkeen SWOT- ja PESTEV-analyysienne pohjalta menetelmästä riippuva määrä keskeisiä epävarmuuksia tai trendejä:

- Jos käytätte 2x2-matriisia, valitkaa täsmälleen kaksi epävarmuustekijää. Ne muodostavat matriisin kaksi akselia.
- Jos käytätte tulevaisuustaulukkoa, valitkaa noin 5 epävarmuutta tai muutostekijää. Niille määritellään mahdolliset kehityssuunnat ja vaikutukset opiston toimintaan.

Rakentakaa 2–4 vaihtoehtoista skenaariota opistonne toiminnasta vuonna 2030. Kirjoittakaa kustakin skenaariosta lyhyt kuvaus, jossa vastaatte seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä ovat skenaarion keskeiset ominaisuudet?
- Millainen on opistonne rooli ja toimintatapa tässä skenaariossa?
- Mitä mahdollisuuksia ja haasteita skenaario tuo mukanaan?

Pohdinta: Tarkastelkaa rakentamianne skenaarioita arvojen näkökulmasta.

Voitte pohtia, heijastuuko skenaarioissa arvovalintoja liittyen esim. yksilön vs. yhteisön etuun, jatkuvaan kasvuun vs. kestävyyteen tai digitaalisuuteen vs. inhimilliseen kontaktiin. Alla olevat kysymykset toimivat pohdinnan tukena:

- Miksi nämä tulevaisuuskuvat tuntuivat teistä merkityksellisiltä?
- Millaisia arvoja ne heijastavat – tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä, saavutettavuutta, kasvua?
- Entä mitä arvoja ne haastavat?

Tämä pohdinta auttaa teitä ymmärtämään, mitä opistonne todella tavoittelee ja mikä on roolinne yhteiskunnassa vuonna 2030.

Skenaarioiden hyödyntäminen

Rakentamianne skenaarioita tullaan hyödyntämään seuraavassa moduulissa strategisen suunnittelun ja kehittämistoimien pohjana. Tallentakaa analyysinne huolellisesti tulevaa käyttöä varten.

Hyviä oivalluksia ja mielenkiintoisia tulevaisuuden visioita skenaariotyön parissa!